

Impactul instituțiilor de stat asupra tranziției întreprinderilor la economia de piață

dr. Ioan Bratu

În perioada de tranziție de la sistemul economic supercentralizat la cel de piață descentralizat în mediul intern și extern al întreprinderii românești se produc mutații esențiale, centrul de greutate al deciziei și răspunderii se deplasează de la nivelul macroeconomic spre cel microeconomic, spre întreprindere.

În procesul de tranziție întreprinderile cu capital integral sau majoritar de stat, care dețin o pondere covârșitoare în economia românească, constituie terenul unde trebuie și au loc cele mai profunde schimbări economice și sociale. Ele sunt confruntate permanent cu probleme complexe și dicerite ale tranziției la economia de piață concomitent cu restructurarea și retehnologizarea producției și eficientizarea activității economice. Totodată, desfășurându-și activitatea într-un mediu aflat în permanentă modificare, ele trebuie să prevadă schimbările și să se adapteze operativ și eficient la cerințele pieței, la disponibilul de resurse, la constrângerile ecologice etc.(1)

În perioada de tranziție, când mecanismul economic și cadrul organizațional nu sunt nici ale unei economii de comandă, dar nici ale unei economii de piață, statul prin instituțiile sale trebuie să joace un rol activ în economie, să folosească pârghii specifice acestei etape. Trebuie înțeles deci, că unele sunt rolul și răspunderea statului în economia de piață și cu totul altele sunt acestea în perioada de tranziție spre un asemenea sistem. Amploarea intervenției instituțiilor de stat depinde de realitățile economice și de cerințele specifice perioadei de tranziție.

În economia de piață întreprinderii - ca verigă de bază a societății - își revine un loc

central și un rol hotărâtor în dezvoltarea producției sociale, în satisfacerea nevoilor materiale și spirituale ale populației, în sporirea eficienței economice.

Obiectul acestui studiu îl constituie relevarea impactului unor instituții naționale asupra activității economice a întreprinderilor. Atingerea scopului propus implică în primul rând examinarea reformei întreprinderilor de stat și a principalelor disfuncționalități care se manifestă în prezent la nivel microeconomic, iar în al doilea rând analiza incidentelor principalelor instituții naționale asupra organizării și funcționării regiilor autonome și societăților comerciale.

În vederea relevării incidentei unor instituții de stat asupra organizării și funcționării întreprinderilor s-a elaborat și difuzat un chestionar cadrelor de conducere din unele regiile autonome și societăți comerciale, precum și din Ministerul Industriilor și Fondul Proprietății de Stat. Răspunsurile primite de la 46 cadre de conducere ne-au oferit posibilitatea de a evidenția unor disfuncționalități și formularii unor concluzii și propuneri.

Aplicarea de către guvern a unor măsuri de restrukturare a organizării și conducerii activității economice și retragerea sa bruscă din calitatea de administrator și manager al economiei, fără o minimă pregătire a întreprinderilor, a dus la dereglerca conducerii acestora, cu consecințe dezasertuoase asupra nivelului și eficienței producției.

La întrebarea "Considerați că în România, retragerea statului din activitatea economică a fost prematură?" 73,9% din subiecți au răspuns afirmativ, 21,7% au răspuns negativ, iar restul de 4,4% nu au

răspuns la această întrebare.

În privința consecințelor dezangajării statului pe planul activității economice în general și a întreprinderilor în special, subiecții investigați au dat o mare varietate de răspunsuri, dintre care enumerăm pe cele mai importante, în ordinea descrescăndă a menționării lor: scăderea producției și productivității muncii; creșterea instabilității economice, inflație, blocaj finanțier; concurență neloială; scăderea exportului, eroziunea autorității instituțiilor de stat; distrugerea patrimoniului; sporirea șomajului; importul unor produse mai puțin necesare; degradarea protecției so-

ciale; corupție; întârzierea formării pieței libere; menținerea prețurilor de monopol; decapitalizarea societăților comerciale; indisiplină contractuală; dezechilibrarea sistemului de prețuri; scăderea nivelului de trai; devalorizarea leului.

Analiza răspunsurilor referitoare la dificultățile cu care se confruntă în prezent întreprinderile ne-a permis ierarhizarea acestora.

Mentionăm că 80,4% din subiecți au fost de părere că unele din aceste greutăți s-ar fi putut evita în condițiile unui sprijin mai mare din partea instituțiilor de stat.

Ordonarea greutăților în funcție de ponderea răspunsurilor primite

Nr. crt.	Dificultatea întâmpinată	Ponderea (in %)
1.	Lipsa fondurilor valutare necesare procurării de mașini, utilaje, tehnologii, materii prime	78,2
2.	Insuficiența mijloacelor circulante proprii necesare desfășurării normale a activității economice	63,0
3.	Lipsa de comenzi ferme	54,3
4.	Metode, instrumente și pârghii neadecvate noului sistem economic	50,0
5.	Insuficienta protecție națională a produselor fabricate de întreprindere	47,8
6.	Nivel tehnic și tehnologic scăzut al întreprinderii	41,0
7.	Necesitatea restructurării (partiale sau totale) a nomenclatorului de produse	34,8
8.	Statutul neclar al cadrelor de conducere	34,7
9.	Necunoașterea cerințelor pieței	30,4
10.	Sistem de organizare și conducere neadecvat mecanismelor pieței	26,0
11.	Competitivitatea redusă	19,5

După opinia subiecților investigați instituțiile de stat ce ar trebui să-și aducă o mai mare contribuție la orientarea și sprijinirea activității întreprinderilor, în ordinea descrescătoare sunt: ministerul și departamentul de resort, FPS, FPP, Ministerul de Finanțe, A.N.P., A.R.D., băncile comerciale, Ministerul Comerțului, Camera de Comerț și Industrie, Parlamentul, Consiliul pentru Cordonare, Strategie și Reformă Economică, Guvernul etc. Ei consideră că cele mai adecvate modalități de intervenție a instituțiilor de stat în acți-

vitatea întreprinderilor, sunt: elaborarea direcțiilor de dezvoltare pe domenii productive compatibile cu interesele naționale și cerințele pieței, furnizarea informațiilor necesare întreprinderilor pentru luarea celor mai corecte decizii, programe, studii de piață internă și externă, orientarea acțiunilor de restructurare microeconomică, analize comparative privind tehnologiile noi și de vîrf, reactivarea și activarea unor piețe de desfacere și.a.

Fără un cadru organizațional adecvat perioadei de tranziție, fără intervenția ac-

tivă și responsabilă a instituțiilor de stat în economie, jocul liber al pieței și inițiativa privată pot genera în această etapă, crize acute pe diferite planuri: economic, financiar, social etc. Intervenția instituțiilor de stat se concretizează în acțiunile întreprinse de acestea în scopul desfășurării (orientării, sprijinirii, controlului) activității întreprinderilor. Se pot deosebi incidente directe (exercitate prin decizii, îndrumare și control nemijlocit al activității întreprinderilor) și indirekte (realizate prin asigurarea cadrului legal, stabilirea reguiilor de joc, schițarea de opțiuni strategice, elaborarea de politici și folosirea de instrumente și pârghii economico-financiare).

Intervenția poate avea efecte pozitive, când instituțiile de stat ajută la buna desfășurare a activității întreprinderilor (la restructurarea și retehnologizarea producției, la prevenirea sau eliminarea blocajului finanțier, la sporirea producției și productivității muncii, la reducerea costurilor etc.) sau negative, când instituțiile de stat împiedică sau nu ajută întreprinderile să-și pună în valoare întregul potențial productiv și are loc regresul producției și eficienței economice.

Disfuncționalitățile manifestate în activitatea economico-socială a întreprinderilor se datorează, fie neimplicării corespunzătoare a conducătorilor acestora în soluționarea problemelor apărute în perioada de tranziție, fie neintervenției instituțiilor de stat sau ineficienței acestor interventii în desfășurarea activității întreprinderilor, fie ambelor părți.

Din analiza disfuncționalităților se poate deduce, cu ușurință, că situația actuală este generată, nu numai de întreprinderi, ci și, într-o măsură mai mare sau mai mică, de la caz la caz, de intervenția sau neintervenția instituțiilor de stat în desfășurarea activității economico-sociale.

Instituțiile la nivel național ar trebui să constituie forță motrice a schimburilor cerute de tranziția la noul sistem economic.

În perioada de tranziție instituțiile de stat trebuie să contribuie la crearea condițiilor necesare trecerii întreprinderilor la noul sistem economic și să ajute la evitarea sau depășirea unor fenomene negative apărute.

Guvernul este investit de Parlament cu autoritate economico-socială deplină fiind în fapt prima instituție managerială a țării. Activitatea lui se desfășoară pe o palete foarte largă de probleme care vizează toate sectoarele economico-sociale.

Obiectivele economice principale ale Guvernului și ale instituțiilor sale constau în elaborarea strategiei de dezvoltare a economiei, întocmirea de planuri sau programe orientative, stabilirea și aplicarea politicilor economice și sociale, precum și a instrumentelor și pârghiiilor de acțiune pentru realizarea obiectivelor fixate. El trebuie să creeze și să dezvolte atât cadrul instituțional și mecanismele de piață, cât și condițiile favorabile tranziției întreprinderilor la noul sistem economic.

În vederea îndeplinirii obiectivelor, atribuțiilor, competențelor și răspunderilor ce revin Guvernului, a fost creată în cei patru ani o vastă rețea de instituții: ministeri și departamente, agenții naționale, comisii și consiliu cu profil economic, finanțier și social (2).

Având în vedere multitudinea instituțiilor și complexitatea problematicii, în continuare ne vom ocupa, îndeosebi, de instituțiile de stat care au un impact important asupra pregătirii și asigurării condițiilor necesare tranziției întreprinderilor la economia de piață și anume: Consiliul de Coordonare, Strategie și Reformă Economică, Agenția Română de Dezvoltare, Agenția Națională pentru Privatizare, Fondul Proprietății de Stat, Fondurile Proprietății Private, Agenția de Restructurare, Oficiul pentru Protecția Consumatorilor, Agenția Națională pentru Titluri de Valoare, Consiliul Consultativ Economic.

Consiliul pentru Coordonare, Strategie și Reformă Economică (CCSRE) este

un organ central de specialitate al Guvernului (3). Obiectivele acestui organ constau în realizarea reformei într-un termen cât mai scurt și cu costuri sociale cât mai mici și asigurarea elaborării și implementării strategiei și a coeranței reformei începute de guvernele precedente și o ordine logică a proceselor demarate.

Atribuțiile principale ale acestei instituții sunt: conceperea programului de reformă economică a Guvernului corespunzător cerințelor actuale ale economiei și societății românești; coordonarea, îndrumarea și controlul aplicării strategiei și programului Guvernului; elaborarea de măsuri de politică economică menite să asigure punerea în aplicare a programului de reformă economică; avizarea programelor, propunerilor și proiectelor de acte normative care privesc procesul de restructurare economică.

CCSRE în ultimul timp s-a implicat direct în conducerea procesului de reformă de la concepție până la transpunerea măsurilor în practică pentru a avea certitudinea că el se desfășoară în conformitate cu strategia stabilită. De asemenea, a organizat o serie de reuniuni de lucru cu factorii de decizie din diverse instituții cu atribuții și răspunderi în sfera strategiilor sectoriale, relațiile economice internaționale, atragerii capitalului străin etc.

Rezultatele obținute sunt încă neconcludente. Deși la nivel macroeconomic datele statistice arată o stopare a declinului și o ușoară creștere a P.I.B., totuși la nivel microeconomic situația se menține confuză.

Agenția Română de Dezvoltare (ARD) este un organ central de specialitate din subordinea Guvernului care a fost constituită pentru a crea condiții cât mai favorabile pentru atragerea investitorilor străini și dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii (4).

În vederea realizării obiectivelor și atribuțiilor ce-i revin ARD își desfășoară acți-

vitatea în colaborare cu ministerele și celelalte organe ale administrației publice centrale de specialitate precum și cu întreprinderi, indiferent de tipul de proprietate și forma de organizare. ARD a beneficiat de numeroase contacte în țară și străinătate, de burse și vizite de documentare, putând să devină o puternică instituție de restructurare și eficientizare a economiei românești.

ARD care este abilită de Guvern să verifice bonitarea fiecărei firme, poate aviza sau nu asocierea, în funcție de forța financiară a partenerului străin. Ea este în măsură să aprecieze seriozitatea și capacitatea investitorului străin în raport cu contribuția sa la constituirea capitalului social.

Datele disponibile arată că la finele anului 1994 există un număr de 43100 societăți mixte cu participare străină, iar capitalul în valută era de 1271,8 mil. dolari.¹⁾ Apreciate global aceste rezultate pot fi considerate remarcabile. Analizate mai în detaliu aceste date pun în evidență două neajunsuri principale: un număr mare de societăți înființate însă cu un potențial economic redus, iar ponderea covârșitoare a acestor societăți își desfășoară activitatea în comerț și servicii.

ARD își propune în 1995 să înceapă o ofensivă mult mai puternică în exterior pentru atragerea de investitori străini, să realizeze un sistem logistic capabil să ofere toate facilitățile de contacte, de cunoaștere a realităților românești și a posibilităților de investire și chiar urmărirea și sprijinirea efectivă a investițiilor străine cu valoare mare și în ramuri sau subramuri deosebit de importante pentru restructurarea economiei românești.

În vederea privatizării societăților comerciale au fost constituite mai multe instituții: Agenția Națională pentru Privatizare (ANP), Fondul Proprietății de Stat (FPS), Fondurile Proprietății Private (FPP) și.a. (5).

¹⁾ *Buletin statistic de informare publică nr. 12/1994, p. XII.*

Agenție Națională pentru Privatizare reprezintă un organ central de specialitate pe lângă Guvernul României, însărcinat cu conducerea, îndrumarea și controlul la nivel național și în unitățile administrativ-teritoriale ale procesului de privatizare.

Principalele atribuții ale ANP constau în: realizarea programului de privatizare a societăților comerciale cu capital de stat; coordonarea programului de privatizare cu strategia de restructurare economică și asistența tehnică străină pentru obiective de privatizare; coordonarea, în colaborare cu reprezentanții FPS și FPP, a procesului de privatizare a societăților comerciale; elaborarea de metodologii adecvate privind evaluarea patrimoniului, condițiile de organizare și desfășurare a vânzărilor de acțiuni și active; urmărirea realizării programelor de asistență tehnică din străinătate și asigurării activității informaționale, pe plan intern și extern, în vederea promovării privatizării etc.

Fondul Proprietății de Stat este o instituție publică cu personalitate juridică cu caracter comercial și finanțier, condus de un consiliu de administrație. El deținea inițial în proprietate 70% din acțiunile și părțile sociale ale societăților comerciale. FPS s-a constituit ca mandatar al statului având sarcina să privatizeze, prin vânzare, acțiunile și părțile sociale de care dispune. Pentru a avea asigurată deplina autonomie decizională FPS nu este supus nici ierarhiei administrative și nici subordonării și controlului autorității administrativ-executive, ci numai unei supravegheri politice din partea Parlamentului.⁽⁶⁾

Fondurile Proprietății Private sunt constituite pe bază de principii economice în societăți comerciale pe acțiuni. Ele dețineau inițial, în total, 30% din capitalul social al societăților comerciale. Ele îndeplinesc următoarele atribuții principale: emit certificate de proprietate cetățenilor români, urmăresc maximizarea profitului ce revine deținătorilor certificatelor de

⁽⁶⁾ Capitalul nr. 4/2 februarie 1995, p. 24.

proprietate; examinează modalitățile de utilizare a certificatelor de proprietate pentru obținerea de acțiuni ale societăților comerciale, restructurează portofoliul de acțiuni și efectuează noi investiții în vederea maximizării valorii de piață a certificatelor de proprietate.

Rezultatele obținute până la finele anului 1994 se concretizează în facilitarea privatizării a 863 societăți comerciale cu un capital social de 392,5 miliarde lei și cu un număr de 265 mii salariați.⁽¹⁾

În prezent, FPS și FPP au început să-și exercite - fără oprește și cu răspundere atribuțile ce le revin. A fost astfel elaborat Proiectul Programului de Privatizare pe anii 1994-1995.

Agenția de Restructurare a fost înființată la începutul anului 1994 în cadrul CCSRE în scopul restructurării societăților comerciale cu capital majoritar de stat de importanță deosebită pentru economia națională.⁽⁷⁾ Ea îndeplinește următoarele atribuții principale: coordonează restructurarea societăților comerciale selectate; coordonează efectuarea de analize-diagnostic și elaborarea programelor de restructurare și le supune Guvernului spre aprobare; raportează Guvernului asupra modului de desfășurare a procesului de restructurare a societăților comerciale.

Oficiul pentru Protecția Consumatorilor este organ de specialitate al administrației publice centrale subordonat Guvernului care coordonează și realizează politica acestuia în domeniul protecției consumatorilor.⁽⁸⁾ Atribuțiiile principale ale acestui organ constau în elaborarea strategiei, politicii și reglementărilor specifice acestui domeniu, supravegherea pieței prin efectuarea de inspecții periodice și inopinatе privind respectarea dispozițiilor legale referitoare la ambalarea, conservarea, etichetarea, transportul, depozitarea și comercializarea produselor, precum și cele referitoare la prestarea ser-

viciilor, lăând măsurile ce se impun.

Agenția Națională a Titlurilor de Valoare funcționează în cadrul Ministerului Finanțelor și a fost creată în scopul de a supraveghea și controla piața de capital, ai căror germeni au început deja să apară în România. (9). Ea are două obiective importante: supravegherea emiterii și circulației titlurilor de valoare de natură acțiunilor, obligațiunilor și chiar certificatelor de proprietate și impunerea unei conduite corecte a participanților direcți și indirecți la această piață și acționează în controlul informației puse la dispoziția publicului de către cei care fac apel la economiile potențialilor investitori, avizând toate documentele cu caracter public redactate de societăți cu ocazia solicitării economiilor publice.

Consiliul Consultativ Economic al Guvernului s-a constituit la începutul anului 1993 în scopul abordării unor probleme majore, legate de construirea unei politici economice coerente, capabile să sprijine stoparea declinului producției și crearea condițiilor pentru restructurarea pe baze sănătoase a economiei naționale (10). Din consiliu fac parte primul ministru, miniștri de stat, precum și miniștrii Industriilor, Agriculturii și Comerțului, guvernatorul și viceguvernatorul Băncii Naționale a României, precum și președintele Asociației Române a Băncilor, ca reprezentant al băncilor comerciale. Ședințele Consiliului se desfășoară, de regulă, bilunar.

Fără indoială tranziția de la economia de comandă la cea de piață este în sine un factor de blocaj temporar, de reducere a activității economice prin incertitudinile pe care le conține până la înșăptuirea restructurării și prin necesitatea de rodaj a noilor instituții, de readaptare și relansare în noile condiții.

Situația gravă în care se află țara noastră în prezent nu poate fi pusă numai pe seama moștenirii, a unor factori specifici tranziției, ci ea a fost provocată de o serie de greșeli, ezitări și omisiuni, cum ar fi:

măsurile de liberalism excesiv, de demolare prematură a structurilor organizatorice și abandonarea planificării imperitative, fără a pune în loc altele mai eficiente, a generat un spirit dezetatizant, neangajant, devastator al tranzitiei (11).

Încă din primul an postrevoluționar ministerele economice au fost reorganizate și restructurate și li s-a interzis intervenția în îndrumarea și controlul întreprinderilor de stat, iar centralele industriale au fost desființate. Or, aceste instituții asigurau masa critică necesară funcționării circuitelor economice.

Descentralizarea conducerii activității economice încă din primul an al tranzitiei a atras după sine dezmembrarea unei întregi rețele de relații informaționale și mecanisme decizionale, care nu au putut fi înlocuite prin instituțiile și mecanismele specifice pieței. În lipsa unor astfel de instituții și datorită inadecvării aparatului informațional de conducere propriu al întreprinderilor, acestea s-au dovedit incapabile să preia și să exercite la nivel calitativ corespunzător, sarcinile îndeplinite anterior de către alte organe de conducere. În aceste condiții s-a produs o ruptură informațională și un blocaj decizional la nivel macro și microeconomic, cu consecințe nefaste asupra activității economice în general și a producției în special.

Dispariția simultană a unor instrumente de îndrumare și control, contestarea vechilor sisteme de responsabilități au avut ca efect o deteriorare amplă a disciplinei tehnologice și de producție.

Ipoteza că tranzitia nu poate fi parcursă fără asigurarea unei autonomii depline a unităților s-a dovedit falsă. Este indispensabil să se creeze de către stat în prealabil condiții necesare funcționării economiei de piață.

O autonomie deplină a unităților de stat poate fi realizată numai la sfârșitul perioadei de tranzitie. În această perioadă de tranzitie confuză din toate punctele de vedere un dirijism controlat ar putea da

rezultate mult mai bune decât un liberalism sălbatic.

Complexul economic nu poate fi transformat, restructurat fără o concepție clară asupra modului de dezvoltare economico-socială spre care tindem, fără definirea rolului fiecărei ramuri în ansamblul modelului. Ori, tocmai această concepție a lipsit și lipsește încă, mecanismele și pârghiiile de schimbare fiind ieșite de sub control, deși statul este încă proprietarul avuției publice.

Analiza întreprinsă a evidențiat, în primul rând, existența unui amplu și complex cadru instituțional. Fără îndoială că noile instituții au nevoie de o perioadă de "rodaj" pentru a-și aduce contribuția scontată la conceperea și implementarea reformei economice. Esențial este ca această perioadă de rodaj să fie cât mai scurtă. În al doilea rând, schimbările în direcțiile dorite presupun acțiuni bazate pe niveluri înalte de cooperare; nu numai formele mai organizate de cooperare în cadrul și între instituții specializate dar, de asemenea, multe forme de cooperare informale și voluntare - care pot fi între indivizi, între indivizi și instituții și între instituții.

În al treilea rând, instituțiile constituie la nivel național, Parlamentul, Guvernul și celelalte instituții de stat trebuie să constituie forța motrice a reformei economice și sociale. Acestea trebuie să fie bine organizate și dotate cu tot ce este necesar pentru a funcționa cu maximum de eficiență. Aceasta implică ca instituțiile să dispună și să controleze un număr de instrumente și pârghii care să poată fi operativ folosite pentru dirijarea schimbărilor la nivelurile macro și microeconomice.

Totuși, controlul pe care îl pot exercita instituțiile de stat este limitat, fiind mai degrabă determinat de structura de putere în care ele funcționează.

În al patrulea rând, folosirea eficace a puterii publice necesită o planificare pe termen mediu și pe termen lung la diferite niveluri.

În al cincilea rând, instituțiile naționale de stat au datoria de a informa corect opinia publică asupra conținutului reformei, a dificultăților pe care le vom întâmpina dar și a efectelor pozitive ce vor apărea începând cu o anumită dată probabilă. Transparența activității este cea care poate scuti de denigrări și întări autoritatea instituțiilor de stat.

În al șaselea rând, menționăm că Guvernul n-a utilizat la maximum, cu atenție, severitate și curaj, pârghiiile care i-au stat la dispoziție.

În fine, în al șaptelea rând, menționăm, că experiența căpătată până acum în acest domeniu arată: (12)

- apariția unui număr mare de instituții dintre cele mai diverse tipuri fără ca toate să îndeplinească criteriile menționate;
- crearea de noi instituții și desființarea sau restructurarea celor existente la schimbarea fiecărui guvern instalându-se astfel confuzia, lipsa de credibilitate și consens;
- incapacitatea cadrului instituțional de a funcționa la parametri normali;
- tendința spre birocratizare legată îndeosebi de interesele personale ale membrilor acestora.

Excesul de instituții în numele democrației și reformei economice numit și "sindromul instituțional" este dăunător, provoacă costuri inutile, reduce ritmul tranziției spre economia de piață.

În scopul îndeplinirii în bune condiții a rolului ce revine fiecărei instituții la constituirea lor trebuie să se țină seama de cel puțin următoarele criterii:

- a) să aibă obiective clar definite care să răspundă cerințelor reale ale reformei;
- b) să dispună de atribuții, competențe și răspunderi precis delimitate care să ofere condiții favorabile stimulării inițiativei personalului;
- c) să fie dotată cu mijloace necesare realizării obiectivelor;
- d) să stimuleze specializarea și cooperarea între membrii instituției și între instituții;

e) să fie compatibile cu instituțiile din economia de piață internațională;
f) să asigure permanent un raport favorabil între rezultate și eforturi, să fie deci, suple, dinamice și eficiente.

BIBLIOGRAFIE

1. Bratu Ioan, *S-a judecat simplificator și superficial o acțiune complicată și vastă*, Economistul nr. 341/1993
2. Hotărârea privind structura Guvernului României și a aparatului de lucru al acestuia nr. 860/31.12.1993.
3. Hotărârea Guvernului României nr. 196/29.04.1993 pentru modificarea și completarea Hotărârii Guvernului nr. 860/1992.
4. Hotărârea Guvernului României privind constituirea Agenției Române de Dezvoltare nr. 182/20.03.1991 și Hotărârea Guvernului României privind organizarea și funcționarea Agenției Române de Dezvoltare nr. 35/29.01.1993.
5. Legea privind privatizarea societăților comerciale nr. 58/14.08.1991.
6. Zaman Gheorghe, *Privatizarea întreprinderilor de stat*, Tribuna Economică nr. 29/17.07.1992, p. 5.
7. Hotărârea Guvernului României privind înființarea Agenției de Restructurare nr. 780/30.12.1993.
8. Ordonanța Guvernului României privind Protecția Consumatorilor nr. 21/1992 aprobată prin Legea nr. 11/14.03.1994.
9. Hotărârea Guvernului României privind Circulația Titlurilor de Valoare nr. 552/14.09.1992.
10. Consiliul Consultativ Economic, Tribuna Economică nr. 4/29.01.1993
11. Statul și înreprinderea în condițiile tranzitiei la economia de piață, IEN, 1994, p. 135-137.
12. Zanan Gheorghe, *Reforma se împiedică în prea multe instituții*, Capital nr. 40/8.10.1993.